

SOBRE LA «COMEDIA
FAMOSA, EL MARTYR
DE TRES CORONAS
SAN SEGISMUNDO
REY DE BORGONA»

JOAN SUNYOL I GENÍS

DEZIMA DEL AVTOR.

Porque sepa todo el Mundo,
como es yá muy justa ley
la Historia del gran Rey
de Borgoña Sagismundo:
con afecto sin segunda
en la presente labor,
propongo amado Lector
explicarte, y propenerte
su vida, y feliz muerte,
con contento, y gran fervor.

Pero aunque mis anelos
y mi pura intencion
incitan mi corazon;
me desmayan los rezelos
al ver cortos mis buelos;
quando halles algun error,
imagina por mi amor,
advierte, y considera,
que es obra tosa, y grosera
de un rustico Labrador.

CON LICENCIA.

VIQUE: Por PEDRO MORERA Impressor, y Librero;

Vendense en su misma Casa en la Calle de Corp;

Un exemplar d'aquesta «comèdia», imprès a Vic, al taller de l'impressor PERE MORERA, va ser trobat per dues estudioses catalanes, a la Biblioteca de la Universitat americana de Harvard. Considerant la seva importància, el fotocopiaren i en varen lliurar un exemplar a la «Biblioteca Episcopal» de Vic, on mai no havia figurat aquesta obra, i on ara l'hem pogut llegir i consultar.

La data d'impressió no consta al peu, on només diu:

«VIQUE : por PEDRO MORERA impressor y lybrero, vendense en su misma casa en la Calle de Gurp».

En les notes de MN. GUDIOL sobre les impremtes de Vic, trobem les dades que ens inclinen a datar la impressió entre els anys 1743 i 1762. Aquesta dada ens permet també identificar l'autor, que en el llibret consta així: «Su autor ISIDRO ESQUÍS, Labrador Catalán». El Cognom Esquís apareix a Taradell i a Viladrau, en aquest aspecte, com en altres en la preparació d'aquest treball, he rebut el consell i l'ajuda de l'historiador Antoni Pladevall, que ha orientat les meves perquisicions. Així he trobat un Isidre Esquís, en un testament on un Isidre Esquís es nomenat hereu universal, amb aquests termes: «Fas de tots mos bens hereu universal a Isidre Esquís, únic fill meu i de Jaume» Testament datat el 1728. I en el volum X, de testaments de Viladrau, trobem el núm 5, del 8 de desembre de 1742, en què la fórmula és la mateixa.

Essent pagesos de Viladrau els anomenats en ambdós testaments i amb la coincidència de dates, no és pas massa agosarat pensar que aquest Isidre Esquís és l'autor de la «Comedia Famosa».

Parlant amb A. PLADEVALL d'aquesta obra, m'indicava l'existència d'una de semblant, en català, i amb idèntic títol, «Comedia del Martyr ab tres coronas Sant Segimon Rey de Borgoña, escrita per FRANCISCO CARRERA, filadó». Autor ben identificat per PLADEVALL, taradellenc, filador, que morí vers 1895. Aquesta obra, en vers i en català, manuscrita, l'estudia PLADEVALL a la «Revista de Taradell» a la secció «Obres d'autors Taradellencs», i esmenta la data que l'autor posa al final: 30 de maig de 1861.

Llegint el resum que PLADEVALL fa de l'obra de CARRERA, les coincidències amb la d'ESQUÍS que hi trobem, tant pel que fa als personatges com per la trama argumental, fan pensar que, a més de conèixer la llegenda del sant, Carrera podia haver conegut l'obra d'ESQUÍS, i, anant més lluny, qui sap si en va voler fer una versió catalana.

Això, però, ja entra en el camp de l'especulació i no ens convé pas entrar-hi.

No sabem, de moment, si l'obra d'ESQUÍS es va representar mai, encara que és fàcil pensar que sí, pel sol fet d'haver estat impresa, circumstància que evidència una certa popularitat i difusió, conseqüència del seu èxit als escenaris.

L'obra d'ESQUÍS, com la de CARRERA, que comenta Pladevall, és aparentment complexa de muntatge escènic. Dic aparentment, perquè, probablement, en aquella època encara se simplificava molt l'escenografia, col·locant i retirant de l'escenari els elements necessaris per simular un palau, una cova, un bosc o un camp de batalla. Pràctica ben estesa abans del barroquisme escènic posterior. De tot això no en podem saber res sense l'evidència documental que, per ara, no disposem.

El llibret imprès consta de 56 pàgines, amb un total de més de 7.500 versos, de mètrica molt irregular, de set, vuit i nou sil·labes, sense l'ús metòdic de consonants, usades només en segons quins passatges.

L'argument d'aquesta «*Comedia Famosa*», la vida de Sant Segimon, sembla que Esquís l'ha pouada d'alguna de les vides editades, com les «*Vies de Saints illustrées*», editada per Petithenry. No hi trobem tanta coincidència amb la que figura a la «*Llegenda Àuria*» de VORÀGINE, ja que hi ha diferències essencials. Aquesta darrera l'hem llegida en la traducció al català del segle XV, editada a cura de NOLASC REBULL. VORÀGINE diu, quan SEGIMON pensa deixar els seus pares, que aquests «no avien pus fill ne filla». En Esquís, i en les altres vides, trobem el germà Gundemar.

Una altra de les diferències considerables és l'existència d'unes segones núpcies. Segons VORÀGINE Segimon es casa amb Júlia, filla del Rei d'Hongria, de la que té dos fills, i no hi ha cap altre casament. Una altra versió de la vida del Sant, ens parla d'unes primeres noces amb Ostrogoda, filla del Rei d'Itàlia i, del fill d'aquesta unió, Sigeric.

En la versió de CARRERAS, morta la primera esposa, Segimon es casa amb Teodosia, de la que té dos fills, Pepino i Lluís. Aquesta versió s'adiu més amb la d'ESQUÍS, que esmenta Amalaberga com a primera esposa, mare de Siagro, i unes segones núpcies amb Teodosia, mare de Pepino i Lluís, que són immolats pel Rei de França, juntament amb els seus pares, Segimon i Teodosia.

Teodosia, tant en la versió de CARRERA com en la d'ESQUÍS, és la causant,

amb les seves intrigues, de la condemna i mort del príncep Siagro, o Sigeric.

Al final de la vida, ESQUÍS coincideix amb VORÀGINE quan diu que Segimon es ret a Clodomir, príncep Franc, juntament amb Teodosia i els seus dos fills. En altres versions, Segimon, fugitiu, és capturat i lliurat a Clodomir, que l'empresona a Orleans, amb la muller i els fills. Els executa i els fa enterrar en un pou. Aquest final és explicat per VORÀGINE dient que el Rei de França «feu de nits degollar Sant Segimon e sa muller e sos infants; e ab lum de fayes qui cremaven, los feu metre tots en hum pou d'aygua secretament, que may dells no fos trobada memoria, e feu reblir lo dit pou de terra».

Més d'una versió deu haver-hi, com la que hem trobat, que no s'ajusta gens a la línia biogràfica de les apuntades. És la que presenta Segimon, Rei de Borgonya, com un monarca orgullós, dèspota i sanguinari, que per una revelació es reconeix culpable de totes les barbaritats que ha comès. És quan abdica la corona, fa donació de tots els seus béns i, pelegrí, va a la recerca d'un indret solitari, on, ermità, es lliura a la meditació i a l'oració per purgar les seves faltes. En aquest indret solitari, i quan Segimon es considera feliçment net de culpes, és on, al cap d'anys, els seus súbdits el van a cercar i li pregunten que retorni al seu país. Segimon obeeix el desig del seu poble, i es presenta al Rei de França, el qual, tot tement esdeveniments que fessin trontollar la seva corona, el fa executar.

Possiblement trobaríem alguns altres episodis o versions, llegendaris o no, de la vida del Sant. Però potser ja hem abusat massa d'aquestes puntualitzacions amb referència a la vida del Sant, tal com el presenten diferents tradicions.

La «*Comedia Famosa*», d'ESQUÍS, està dividida en tres *Jornadas*.

L'obra s'inicia amb un monòleg de Segimon, en què declara el seu desig de consagrar la seva vida a Déu, amb la meditació i el sacrifici. Una veu li indicarà el lloc adient per a la seva vocació: «Un monte desierto de España». Quan Segimon ha abandonat l'escena, hi apareix el dimoni, que es promet temptar i vèncer Segimon, costi el que costi. Ara, segons la indicació de l'autor «Corre una cortina i se descubre dentro del tablado un Oratorio y San Segismundo arrodillado delante de un Santo Cristo». Segimon prega demanant forces a Déu per la nova vida que vol emprendre i es va despullant de les gales principesques, amb versos al·lusius a cada peça, corejats per un cor que canta estrofes com aquesta: «Si humilde dexas la labor / de esos nobles vestidos reales: / como parecerá tu beldad / embuelta en toscos sayales». Acabada aquesta cerimònia Segimon recita uns versos de comiat i empen el camí.

Els pares de Segimon, preocupats pel capteniment del fill, entren en escena i el Rei ordena Beltran, que és el criat graciós, que vagi a cercar Segimon.

Havent trobat només els vestits del príncep, i davant d'aquesta desaparició, el Rei ordena als seus criats Nisso i Lucio, que vagin a cercar-lo. El graciós no hi vol saber res i incita els altres dos perquè es quedin a la taverna, on s'ho passaran millor que no corrent a la recerca de Segimon. Quan els criats deixen l'escena hi apareix Segimon, cansat, que comenta les fatigues del viatge, i acaba amb aquests versos: «Y como sea mi cuidado, / y mis diligencias verdaderas, / por vivir solo y retirado; / preguntaré en la villa de Figueras / los desiertos de este Principado.»

Després d'això, Segimon, amb l'acostumat «Ha de la casa!», parla amb un «vezino» de Figueres, que li respon: «Entre otros de que con primor / este Principado noble es adornado / el de Monseny es el mayor, / Monte muy alto i encumbrado / de grande artificio y hermosa labor».

Segimon li demana si hi ha ermitans, en contestar-li que sí, li pregunta quin camí ha de seguir, i li respon: «Azia el occidente esta plantada / junto a la ciudad de Osona, / Ciudad Noble y muy nombrada». Segimon, decidit, deixa l'escena dient: «Para Osona con valor / mi jornada encaminaré, / y siendo allí tomaré / el camino que sea mejor».

Segueix una escena entre els criats Lucio, Nisso y Beltran. Els dos primers comenten el fracàs de la seva gestió. Beltran, que s'ha quedat passant els dies menjant i bevent, se'n burla. Entra el Rei i els demana el resultat de la seva recerca; confusos, li expliquen el seu fracàs. Beltran, interrogat pel Rei, no té més remei que inventar-se un fantasiós periple, amb una barra descomunal.

Torna a aparèixer Segimon, cada cop més fatigat. Ara parla amb el Rector de Viladrau, que li mostra el camí de la muntanya. Segimon hi troba un ermità, que l'aconsella i li parla del perill de les temptacions del dimoni. Segimon recita un monòleg on expressa la seva felicitat per haver arribat a la fita desitjada.

Les escenes, durant tota l'obra, es van succeint, generalment sense canvis. En deixar l'escena uns personatges, hi entren, els de l'escena següent. En alguna ocasió, l'autor indica que la cortina corre i apareix un nou escenari.

A l'anterior escena, succeeix la conversa entre Beltran i Gundemaro, germà de Segimon. Beltran li diu que, sense Segimon, ell és l'hereu del tron. Gundemaro en protesta, però Beltran, astut insisteix dient-li que és un hipòcrita.

Trobem ara, Segimon en oració a la Cova del Montseny, i el Dimoni que, furiós, recita una parrafada de llamps i trons, intenta entrar a la cova, però reula esparverat dient: «Fuego, fuego, que me quemó, / que me aniquilo, que me abrazo; / y me destruye una Cruz, / delante la qual arrodillado / en contemplativa Oración / está altamente elevado». El dimoni no entra a la cova, però en fa sortir Segimon, i li explica que, a causa de la seva absència,

Imatge de Sant Segimon, projectada per l'arquitecte Josep M. Pericas i feta per l'escultor vigatà Joan Seguranyes i redorta, el 1959, amb fusta de flandes i 1,85 m. d'alçada, per a presidir l'església o santuari del Sant.

hi ha una aferrissada lluita a Borgonya, que els seus pares han hagut de fugir i que només la seva presència pot apaivagar la lluita. Segimon invoca el nom de Déu i el dimoni cau vençut. Segimon, agraeix l'ajut celestial que l'ha salvat de la temptació. Llavors «Cierrase la cortina y sale el Rey, la Reyna, Gundemaro y Beltran». El Rei, afligit per l'absència del fill, decideix anar-lo a buscar ell mateix. Deixa el Rei a Gundemaro, i ordena a Beltran que l'acompanyi. Beltran protesta, per haver de deixar la bona vida que es dona. L'autor ens indica: «Tirase la cortina y aparece San Segismundo dentro de la Cueva durmiendo, y entre sueños dirá lo siguiente». En somnis ha vist els seus pares desconsolats, el comiat del Rei. I demana al cel que no permeti que el seu pare el vingui a cercar. Això no obstant, es posa a les mans de la voluntat divina, però basant el seu desig amb una al·lusió a l'Escriptura, quan diu: «No es crueldad si advierto / dexar el Padre Temporal / por seguir al Padre Eterno. / Pues en el Génesis se cuenta, / que Abraham Patriarcha excelso / por emplearse al servicio de Dios / dexó a su padre viejo. / Pues si esto es verdad, / para que covarde temo?».

Un cop Segimon ha deixat l'escena hi entren el Rei i Beltran. Beltran es queixa té gana i té set i està cansat, procediment tòpic en els personatges còmics de l'època. El Rei, troba el Dómer de la Catedral de Vic, li demana pel fill, descrivint-lo, el Dómer li diu que segurament el trobarà, que vagi a Sant Marsal, on cada divendres, els ermitans hi van i els donen «por caridad un panecillo, / Y puede ser que allí/hallareys a vuestro hijo».

Malgrat les queixes de Beltran, segueixen el camí. Apareix el dimoni, satisfet, ja que si Segimon torna a la seva terra, i en el seu important paper de Príncep hereu, serà més fàcil de temptar-lo.

Quan el Dimoni deixa l'escena, apareixen tres ermitans i Segimon i el porter de Sant Marsal, que els dona el panet. Segimon, un cop sol, recita un monòleg en elogi de la vida retirada i de la providència divina, amb referència a les meravelles de la naturalesa, d'influència franciscana, descrivint el concert dels éssers vius lloant Déu creador i provident.

El Rei, que no reconeix el fill, li demana per Segimon, aquest respon que ja n'hi donarà notícia, però que abans cal entrar a la cova i pregar. Beltran queda sol a l'escena i ho aprofita per menjar i beure fins a l'excés, i cau embriac. Quan surten de la cova, el Rei reprèn Beltran pel seu comportament. Segimon, es dona a conèixer, s'abracen pare i fill i el Rei li demana que l'acompanyi. Segimon s'hi resisteix, cada un d'ells expressa els seus arguments. Per fi, Segimon accedeix i acomiadant-se de la muntanya diu aquests versos: «Mucho me pesa dexarte, / por ti tengo tanta tristor, / que no creo pueda olvidarte; / y pues lo dispone el Salvador / mis ojos podran enseñarte / lo que siento en mi interior».

Abans de partir, Segimon vol entrar a la Cova i endur-se'n les tres creus que han presidit les seves oracions. No trobant-les, ho interpreta com una mena d'avís o lliçó de la providència. I se'n va amb el Rei i Beltran. Acabant així la primera *Jornada*.

La segona *Jornada* comença amb una escena a la que hi participen la Reina, Gundemaro, els cavallers Feliciano i Aristo, i les dames Flora i Liria, que comenten l'alegria que regna a la Cort i a la ciutat per l'arribada del Rei amb Segimon.

Quan aquests personatges deixen l'escena s'hi queda la Reina i entren el Rei amb Segimon i Beltran. La Reina rep emocionada el fill i l'espòs. Segimon es vol fer perdonar explicant com la seva vocació el va allunyar de la seva terra i dels seus pares.

Gundemaro i els cavallers parlen de les festes que cal organitzar per a la celebració d'aquest esdeveniment. El Rei anuncia a Segimon el desig del Rei d'Itàlia de casar la seva filla Amalaberga amb Segimon. El príncep accedeix i van a cercar la princesa italiana. La parella es promet donant-se les mans, mentre un músic canta:

M. «En las aras del amor, / goze un siglo cumplido / de las glorias de Cupido / Segismundo nuestro señor».

Segueix una escena on el Rei, la Reina, el príncep i la princesa Amalaberga, amb les seves dames, parlen de la imminència del casament. També els cavallers Feliciano i Aristo, amb Segimon, parlen del casament. Immediatament, Feliciano diu:

F. «Después que la muerte echó del mundo / A Gunebaldo con rigor, / ya nuestro Rey Segismundo / gobierna con valor / y con esfuerzo sin segundo».

I així és anunciada la mort del Rei, sense que en cap moment es pressentís. Els presents expressen la seva confiança en el nou monarca. I l'autor indica: «Corre una cortina y se descubre un altar, que representa el templo de San Mauricio, y dirá el Santo arrodillado lo que sigue». En el monòleg que segueix, Segimon invoca Sant Maurici demanant la seva intervenció per arribar a merèixer i poder imitar la seva vida de lliurança al Creador. Apareix un àngel que li fa escoltar el Magnificat, i li diu que el desig del Senyor és que els homes el sàpiguem obeir i lloar. En quedar buida l'escena hi entra Gundemaro-que, en un llarg monòleg, parla de l'agonia i la mort d'Amalaberga. A aquest monòleg succeeix una escena en què Feliciano i Aristo, amb Beltran, parlen del nou casament de Segimon amb Teodosia. Així, l'autor, amb una rapidesa que esparvera, fa un prodigiós salt en el temps. Els comentaris dels personatges a aquest segon casament, es limiten a l'estranyesa que l'elegida no sigui de sang noble, malgrat això, van a oferir-se-li. Llevat de Beltran, més

crític, que pensa en el jove Siagro, fill de Segimon i Amalaberga, i diu així:

B. «Solo un príncipe con esta / puede sentir dolor prolijo, / que una madrastra por un hijo / viene a ser la mayor peste».

Teodosia, amb les seves dames, es prova el vestit que vol lluir a la festa que es prepara a Palau. Ella està convençuda que li escau, i ho declara amb arrogància. El príncep Siagro li replica que mai no li escaurà com a la Reina Amalaberga, que l'havia lluit en unes altres ocasions, i declara que mai Teodosia no serà digna de posar-se'l. La Reina s'irrita tant, que assegura que es venjarà d'aquest ultratge. El dimoni apareix i aprofita l'ocasió que l'irat capteniment de Teodosia li brinda, i li diu:

D. «Por castigar su atrevimiento / le aveis de dar la muerte. / Que el desprecio es de Vuestra Alteza / que aquel rapaz y desdichado / aya de tener el Principado / de este Reyno y su nobleza. / Procurad pues que primero / mande el Rey darle la muerte / y os vengareis de esta suerte / y vuestro hijo queda heredero».

Segimon entrarà en escena i Teodosia li explica que Siagro vol arrabassar-li la corona i que intriga preparant el seu assassinat. Així, indueix Segimon a condemnar a mort a Siagro. Beltran avisa el Rei, dient-li:

B. «Señor, guarde V. Magestad / que no os muerda esa punta: / porque la lengua de la muger / es voladora flecha aguda, / que traspasa mas que puñal / y penetra mas que aguja».

Segueix un llarg diàleg entre Teodosia i Segimon on la Reina usa de tots els arguments possibles per a convencer el Rei de la mala voluntat del príncep i de la traïdoria dels seus plans. Segimon, vençut, ordena als criats que vagin a buscar a Siagro, encara que manifesta el seu pesar i el seu dubte:

S. «Triste esta mi alma / temiendo sea muerte injusta»

A lo que Teodosia li respon:

T. «Siempre es justa la defensa / en ley de Gracia y Escritura».

Teodosia i Segimon deixen l'escena. Apareix Siagro que lamenta els fets que s'esdevenen i recrimina Teodosia:

S. «Creo que por heredar el Reyno / siempre me tuvo envidia / y hasta hazerme morir / no reposó solo un día. / Es el Rey fácil en creherla / no conociendo su malicia, / y así con su Hijo amado / usó de esta injusticia».

Apareixen en escena Beltran i Nisso i agafen Siagro. S'estableix un diàleg on tots es mostren compungits, fins que, obeint les ordres del Rei, els dos criats donen mort en escena a Siagro, tal com ens ho indica l'autor: «Quitase Beltran la corbata y la ata al cuello de Siagro, y tirando el uno por un cabo y el otro por el otro cabo, lo ahogan». Mentre dura l'acció, els criats expliquen què estan fent. Un cop mort, l'indicació diu: «Vanse, y se llevan el Cuerpo y sale el Rey con un Crucifixo en la mano».

Havent entrat així en escena, Segimon recita un monòleg que comença amb les paraules del salm «Miserere mei Deus», glossant la penosa circumstància i demanant clemència a Déu pel pecat comès en acceptar les insinuacions de Teodosia.

Quan Segimon deixa l'escena hi apareixen Clodomiro, Rei de França, la seva mare Clotilde i el seu germà Clotari. Clotilde els explica com Gunebaldo va donar mort al seu espòs, i és a ells dos, els fills, a qui pertoca venjar el crim, amb les vides de Segimon i de Gundemaro. Els fills hi estan disposats i Clodomiro diu a Clotari que reunexi les tropes. Lluny se senten tocs de trompeta, redoblar de tambors i crits de guerra contra Borgonya.

A l'escena següent Segimon i Beltran. Beltran diu al Rei que ja l'havia avisat de la llengua viperina de Teodosia. Segimon li respon que el Dimoni ofusca el pensament dels homes. Apareix llavors Gundemaro que notifica a Segimon de l'inici de la guerra que el Rei de França ha encès contra Borgonya i l'insta a emprendre les hostilitats. Segimon no comprèn com, sense motiu, un Rei amic l'ataca, però ordena la defensa. Se senten tabals i crits de guerra, i queda buida l'escena.

Apareixen Clodomiro i Clotari que comenten el poder de les seves tropes. Acabat aquest diàleg surten i segueix una escena còmica a càrrec de Beltran que explica la seva aventura amb uns soldats francesos, dels que ha fugit esperitat fins a caure en un barranc. Després d'aquesta escena, Segimon amb Gundemaro, aquest elogia el nombre i el poder de les tropes de Borgonya, esperançant amb la victòria. Segimon decideix l'enfrontament. Gundemaro es dirigeix al combat i Segimon resta per a pregar per la victòria. Mentre recita la seva oració, se li apareix un àngel, tot dient-li que tots els que vagin a la guerra seran condemnats. Davant d'aquest avís, Segimon diu que li cal arribar a un acord amb el Rei de França, encara que li costi la corona. Així, deixa l'escena.

Segueix una escena on Clodomiro i Clotari manifesten estar disposats per a la batalla. Clotari ordena als soldats, que si troben Segimon li lliurin, viu o mort. Quan Clotari se'n va apareix un ambaxador de Segimon demanant a Clodomiro que vulgui rebre el Rei de Borgonya, ja que vol parlar-li abans que comenci la batalla. Clodomiro consent i Segimon, a escena, diu al Rei:

S. «...y viendo que para esta guerra / no ay justa causa ni motivo, / ni ay razon para que paguen / casi hombres infinitos / con sus vidas, los errores / que nosotros solos cometimos; / por declararos mi intento / de mis tiendas he salido».

Segimon no vol guerrear, però Clodomiro té set de venjança i diu que consentiran a posar fi a les hostilitats amb aquesta condició:

C. «Que os pongais a mi poder / Vos, vuestra muger y hijos».

Segimon respon que per ell i per els fills hi consent, i se sotmetrà a aquest cautiveri que el Rei li anuncia, però que li cal convèncer la seva esposa. Clodomiro li diu que ho faci, abans no desembeïni l'espasa, i comenta, en diàleg amb Clotari que serà una cosa mai no vista la conquesta d'un reialme sense guerregar.

A l'escena que segueix, Segimon, Teodosia i els fills escolten el llarg monòleg de Segimon on els dóna la trista notícia. Diu que tot el que té vida acaba morint, per decret de la Divina providència. I segueix amb uns versos que fan pensar en un passatge de «*La vida es sueño*» de Calderón:

S. «Tambien vemos que muere el Heroe / pobre, o rico que sea / el Rey muere en su palacio, / el mercader muere en su tienda, / el pobre muere en su labor, / el rico muere en su hacienda, / el Oficial en su Oficio, / el Prelado en su Iglesia, / el Pecador muchas vezes en su pecado, / muere el fuerte en su valor, / el justo en su penitencia, / el debil en su flaqueza, / el rústico en su ignorancia, / y el docto con su prudencia».

Segimon continua com també moren, en les Sagrades Escripures, Salomó, David, i fins i tot Crist. Diu com esperen al pecador els horrors de l'infern i al just el premi. I que res no es guanya si és perd l'ànima. Tot aquest discurs és un preàmbul abans d'entrar en matèria. Ho fa explicant el consell de l'àngel i la decisió del Rei de França, que ell accepta per deslliurar el reialme dels estralls de la guerra. I els demana que ho acceptin com ell, oferint a Déu aquest sacrifici. Teodosia hi consent, pensant en el perdó per les faltes comeses. Segimon li diu que Déu premiarà la seva decisió. Els fills també hi consenten. Beltran que ha seguit l'escena, quan Segimon li demana que es reti com ells fan, contesta:

B. «Ahora estava estudiando la respuesta, / Señor, aquí ay mucho que discurrir / y me parece gran borrachera / que corriendo la muerte azia nos / vamos a toparnos con ella».

Prou que Segimon procura convèncer Beltran dient-li:

S. «Para que pueda el Alma / vivir edades eternas; / pongamos el cuerpo en la sepultura / que es su natural esfera».

Beltran li replica:

B. «Si, como si ponerse en la sepultura / fuera entrarse en la taverna».

Segimon li parla del valor que té vèncer's a un mateix, com Crist va vèncer la mort a la Creu. Beltran no hi està pas d'acord:

B. «El todavia porfia, / no hay perro que te defienda / Señor vos soys mas importuno / que si fuesseis una hembra».

Resolts a morir, Segimon i els seus, aquest els anuncia que anirà a dur la

resposta al Rei de França. Beltran quan tots han seguit a Segimon, un cop sol a l'escena, l'acaba amb aquest mots:

B. «Si vosotros os vays a morir, / creo que Beltran se queda».

I havent deixat l'escena amb aquests mots s'acaba la segona *Jornada*.

La tercera *Jornada* comença amb un diàleg entre Clodomiro i Clotari:

Clot. «Que hareys de su persona / si se entrega a esta suerte?

Clod. Le mandaré dar muerte / y me pondré su corona.

Clot. Temo que de tirano y cruel / alcançareys fama y buelo.

Clod. Pues murió nuestro Abuelo, / tambien es justo muera él, / porque una muerte sin razon / de una persona real, / llegà a ser tan grave mal / que no tiene otra satisfacciòn».

El diàleg segueix amb la mateixa tònica de crueltat i d'arrogància, fins que entren Segimon, Teodosia, Pepino, Luys i Beltran. Segimon té el pregon convenciment de lliurar-se a les forces del mal, ja que considera impius els francesos, i diu a Beltran:

Seg. «Mira que es gran gloria morir / y dar por Dios la vida.

Bel. Tambien es hazaña conocida / quando ay peligro el huir».

El Rei francès els envia presoners, custodiats per quatre guerrers. Beltran, a les recomanacions de Segimon que imiti els sants que han donat la vida en defensa de la fe, respon que ell també por imitar Sant Pere, que bé que va fugir i amagar-se, essent, així mateix, un sant baró. I quan van per lligar-lo, s'escapa. Fora ja els presoners i els soldats, entra en escena l'Abat d'Orleans intercedint pels presoners. El Rei li diu que ja sap què convé a la corona i acomiada l'Abat.

Clodomiro i Clotari, tement aldarulls per part dels borgonyons, determinen conduir els presoners a un lloc secret i allí executar-los.

Clodomiro acaba la conversa amb Clotari, dient:

Cl. «En siendo los reyes muertos / podamos sin destorbo / escalar elevadas murallas, / asaltar abiertos fosos, / y podamos sin resistencia / enseñorearnos del Reyno todo».

A l'escena següent, Gundemaro, Feliciano, Aristo i Beltran, aclamen Gundemaro Rey, un cop mort Segimon. Gundemaro arenga els seus soldats incitant-los al combat, i surten tots.

Ara trobem a escena Segimon, Teodosia, els dos fills i Clodomiro. Els presoners es van acomiadant els uns dels altres en un diàleg tenyit per la serenitat que els dóna saber que la seva mort és un voler de Déu; Clodomiro ordena l'execució. Segimon ofereix la seva vida tot dient:

Se. «Padre mio Jesucristo / ya vuestro humilde Isaac / se tiende en el Sacrificio».

Després d'aquestes paraules diu als soldats que obeeixin el seu Rei i que

li siguin sempre fidels. Avança, s'agenolla i se sent la música i un cant que diu:

Cant: «Alentad principes santos / alentad el corazon, / y no temais del cuchillo / la aspereza y el rigor».

Segimon diu:

Se. «En vuestras manos, dulce Jesús; / Vos que me aveys redimido, / entrego la mia alma / y encomiendo mi espiritu».

El butxí el degolla en escena. I amb aquest mateix rite es van succeint les decapitacions de Teodosia i els dos fills. Quan el butxí diu al Rei que la feina és acabada, el Rei li diu:

Clod. «Echad los cuerpos a este pozo / para que esten mas escondidos».

I la música i el cant tornen:

Cant: «Los que mueren de humildes / de la soberbia al furor / tendran dichoso sepulcro / al lado del Salvador».

Clodomiro, satisfeta la venjança, ordena l'atac convençut que sense el Rei, Borgonya té la batalla perduda.

L'escena següent reuneix Gundemaro i els seus disposats a guerrear i esperançats en la victòria apareix un ambaixador de Clodomiro demanant audiència per al seu Rei. Gundemaro diu que el rebrà si hi va sol. Clodomiro es presenta i diu que amb la mort de Segimon està en part satisfet, i diu a Gundemaro, que el seu germà se li lliuri i li reti vassallatge. I l'adverteix així:

Cl. «Que si te pones en mi poder, / como vasallo y inferior / y me entregas Corona y Cetro, / te doy palabra yo / de suspender el azote / que ya por descargarte estoy / y mira de que te resuelvas; / ya sabes que soy un leon / que si arbolo mis vanderas / te prometo que como quien soy / que volveré Borgoña en cenizas / y en pavessas el mismo sol».

Gundemaro, a les pretensions de Clodomiro, respon irritat i bel·licós i acaba dient-li:

Gu. «y aun el quitarte la vida / siendo tan vil tu accion / es corta venganza a tu delito / y corto castigo a mi rigor. / Ea, preven essa covarde espada, / a tanto llega mi indignacion / que aunque fueses un Aquilles / o te volvieras un Telamon / te avia de romper las entrañas / para sacarte el corazon».

El desafiament és explícit i cada un dels contendents aparella el seu exèrcit. Se succeeix una escena amb crits de guerra i anades i vingudes de soldats, tal com indica l'autor: «Salen todos juntos los Borgoñeses al lado derecho y los franceses al lado izquierdo con Espadas y Rodelas. Envisten los unos a los otros y pelean. Beltran se esconde al pie de la cortina».

Bel. «Yo en guerra tan sangrienta y fiera / nunca huelgo llevar la delante, aqui escondido sin que me vean / veré guapamente como pelean».

Les indicacions de l'autor segueixen: «Despues de aver peleado un rato,

sale Gundemaro con la cabeça de Clodomiro encima de la lanza y la espada sangrienta en la mano».

Amb aquesta actitud Gundemaro anima els seus soldats. Sorgint d'entre la soldadesca, Clotari, crida esverat:

Cl. «Cielos, que miro?

Soldat. Han muerto al Rey Clodomiro / y llevan por mayor venganza / su cabeça en una Lança».

I aquest soldat, abandona l'escena dient:

Sol. «Pues la muerte nos conbida / pongamonos en huida».

L'escena que segueix és la celebració de la victòria per part dels de Borgonya. Gundemaro recita un monòleg on es manifesta satisfet per haver venjat la mort del seu germà, Segimon. I felicita les tropes que han aconseguit la victòria. Acaba amb aquestes paraules:

Gun. «Porque sepa todo el Orbe / que es infalible estilo / que aquel que a cuchillo mata / tambien ha de morir a cuchillo».

Havent deixat l'escena Gundemaro i els soldats, hi apareix Beltran amb un indeterminat nombre d'acompanyants. Beltran fa un elogi de Segimon, de les seves virtuts i de la seva mort en holocaust, i acaba amb aquests versos que justifiquen el títol de l'obra:

Bel. «Por causa de estas excelencias / y otras virtudes heroicas / descansa Segismundo en el Cielo, / con tres diademas que le adornan. / La primera que ciñe sus cienas / es la Corona comun de la Gloria / que Dios da a los Justos, / segun lo que merecen sus obras. / La segunda es la de Rey, / porque despreció el Reyno y su Pompa. / La tercera la del Martyrio; / porque sujetó su persona / a los rigores del cuchillo / derramando su sangre toda. / Y pues con tres hermosas guirnaldas / en perpetuo descanso reposa; / aqui da fin la Comedia / El Martyr con tres Coronas».

L'obra acaba aquí. I l'autor la tanca amb un colofó, cosa corrent a les representacions de l'època. Aquest colofó, que l'autor titula «*Dezima del autor*», en realitat el formen dues dècimes, que, si bé s'inclouen al final del llibre, sembla, quan es llegeixen, que en realitat s'haurien de recitar per anunciar l'obra. Les dècimes diuen així:

*«Porque sepa todo el mundo
como es ya muy justa ley
la Historia del Gran Rey
de Borgoña Segismundo:
con afecto sin segundo
en la presenta labor,
propongo amado lector
explicarte y proponerte
su vida y feliz muerte
con contento y gran fervor.*

*Pero aunque mis anelos
y mi pura intención
incitan mi corazón;
me desmayan los recelos
al ver cortos mis buelos;
quando halles algun error,
imagina por mi amor,
advierde y considera,
que es obra tosca y grosera
de un rustico Labrador.»*

L'obra d'ESQUIS, com ha pogut veure el lector, més que l'escenificació del panegíric d'un Sant, es converteix, a les mans de l'autor, en un drama històric, amb la presència de Segimon com a figura central, eix de tots els esdeveniments que conformen el drama que envolta el personatge. L'he volguda presentar tal com és, divulgar-la, tant per oferir una peça desconeguda del nostre teatre del segle XVIII, com per l'interès que pot despertar a tots els qui coneixen els indrets del Montseny, on, segons la nostra tradició, Sant Segimon passava els seus anys de penitència i eremitatge, i on el Sant s'ha venerat durant centúries.